

~Методологија~

ТРОМЈЕСЕЧНИ ИЗВЈЕШТАЈ ДИСТРИБУТИВНЕ ТРГОВИНЕ К КПС ТРГ-2

ПРАВНИ ОСНОВ

Статистичка активност се спроводи у складу са Законом о статистици Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 85/03) и Статистичким програмом Републике Српске за период 2013-2017. године (Одлука Народне скупштине о усвајању бр. 01-1901/12 од 13. 12. 2012. године, објављена у „Службеном гласнику Републике Српске“, бр. 120/12).

МЕТОДОЛОШКЕ ОСНОВЕ

Циљ и садржај

Циљ ове статистичке активности јесте израчунавања индекса промета дистрибутивне трговине којим се приказују промјене нивоа оствареног промета и други релевантни индикатори статистике трговине.

Индекс промета дистрибутивне трговине примјењује се за процјену резултата сектора малопродаје, сектора veleпродаје и сектора трговине моторним возилима, процјену потрошње становништва, као и при израчунавању националних рачуна.

Јединице посматрања / Извјештајне јединице

Статистичким истраживањем дистрибутивне трговине обухваћени су пословни субјекти/правна лица који су према главној дјелатности регистровани да обављају дјелатности из подручја Г – КД БиХ 2010:

- 45 - трговина на велико и мало моторним возилима и мотоциклима, поправка моторних возила и мотоцикала;
- 46 - трговина на велико, осим трговине моторним возилима и мотоциклима;
- 47 - трговина на мало, осим трговине моторним возилима и мотоциклима.

У мањој мјери заступљени су и пословни субјекти који су према главној дјелатности регистровани у другим дјелатностима (индустрија, грађевинарство, угоститељство, итд.), али обављају и трговачку дјелатност.

ОБУХВАТ

Обухваћени су сви активни пословни субјекти из Пословног регистра на територији Републике Српске који се баве дјелатношћу трговине, који имају годишњи промет већи од 4 000 000 КМ, као и узорком изабрани пословни субјекти са годишњим прометом од 100 000 КМ до 3 999 999 КМ. Нису обухваћени предузетници и субјекти са годишњим прометом испод 100 000 КМ.

МЕТОД И ВРИЈЕМЕ ПРИКУПЉАЊА ПОДАТАКА

Прикупљање података у оквиру ове статистичке активности обавља се извјештајном методом. Извјештајни период је тромјесечје.

ОБАВЕЗА ЗАШТИТЕ ПОВЈЕРЉИВИХ ПОДАТАКА

Према члану 27. и члану 28. Закона о статистици Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 85/03) и у складу са Правилником о заштити повјерљивих података, Завод је обавезан да заштити достављене повјерљиве податке. С тим у вези, податке прикупљене у статистичке сврхе, Завод не смије користити за друге намјене и објављивати као појединачне.

ДЕФИНИЦИЈЕ ОСНОВНИХ ОБИЉЕЖЈА - ИНДИКАТОРА

Трговина представља скуп активности продаје робе и/или пружања услуга у циљу остваривања добити или неког другог друштвено-економског циља.

Дистрибутивна трговина укључује све облике трговинских активности, од набавке робе од произвођача, посредовања, препродаје, до испоруке робе крајњем потрошачу на домаћем тржишту. Она обухвата: трговину на велико за властити рачун, посредовање у трговини на велико, трговину на мало и поправку моторних возила и мотоцикала, те трговину на мало предметима за личну употребу или употребу у домаћинству.

Трговина на велико обухвата активности куповине и препродаје робе индустријским, трговачким, професионалним корисницима и установама и другим пословним субјектима који се баве трговином на велико или на мало. Такође, укључује и транзитни промет робе (продаја робе која се по налогу продавца директно испоручује купцу без претходног ускладиштења код продавца).

Посредовање у трговини на велико подразумијева обављање дјелатности трговине на велико уз наплату или по уговору. Укључује продају са консигнационих складишта, услуге комисионара (агената), продају преко посредника за трговачку робу и других велетрговаца који тргују у име или за рачун других. Такође и дјелатност субјеката који учествују у повезивању продавца са купцима или предузимају трговачке трансакције у име власника робе.

Трговина на мало обухвата активности продаје роба крајњим потрошачима, односно становништву (за личну потрошњу или за употребу у домаћинству).

Промет је укупан фактурисани износ који предузеће, извјештајна јединица, обрачуна за продате робе или пружене услуге током референтног периода трећим лицима што одговара њиховој тржишној вриједности.

Остварени промет укључује и остале трошкове повезане са продајом (транспорт, паковање, итд.) пренијете на купца, чак и ако су ти износи посебно исказани на фактурама. Порез на додану вриједност (ПДВ) и остали одбитни порези директно повезани с прометом, све царине и порезе на добра и услуге фактурисане од стране јединице искључени су из промета. Умањења цијена, рабати и дисконти као и вриједност повратне амбалаже искључују се из оствареног промета. Умањења цијена, рабати и бонуси накнадно признати клијентима (на примјер на крају године) не узимају се у обзир.

Према овој дефиницији, **укључени** су:

- Продаја производа,
- Продаја производа произведених од стране подуговарача,
- Продаја робе купљене ради препродаје (у истом стању у којем је примљена),
- Фактурисане услуге,
- Продаја нуспроизвода,
- Фактурисани трошкови за паковање и транспорт,
- Фактурисани одрађени сати рада за треће особе - само подуговарање,
- Фактурисана монтажа, инсталације и поправци,
- Обрачунате рате (по фазама плаћања),
- Фактурисани развој софтвера и софтверских лиценци,
- Продаја испоручене електричне енергије, плина, гријања, паре и воде,
- Продаја остатака и отпадака материјала.

Приходи који су у рачунима предузећа класификовани као остали пословни приходи, финансијски доходак и ванредни дохоци и приходи на рачунима предузећа су **искључени** из оствареног промета.

У ту групу убрајају се:

- ПДВ и слични одбитни порези директно повезани с прометом и све царине и порези на робу или услуге фактурисани по јединици,
- Провизије,
- Давање у најам и изнајмљивање,
- Изнајмљивање властитих производних јединица и машина трећим лицима,
- Давање у закуп стана у власништву предузећа,
- Приходи од лиценци - накнаде,
- Примици од особља (нпр. превоз радника, кантина),
- Испорука производа и услуга у оквиру јединице посматрања,
- Продаја властитог земљишта, објеката и сталних средстава,
- Продаја или најам властитих некретнина,
- Продаја дионица,
- Камате и дивиденде,
- Остали изванредни приходи.

Наведене ставке могу се укључити у промет уколико је он остварен у главној дјелатности извјештајне јединице.

Обрада података

Подаци прикупљени од извјештајних јединица, које су укључене у у ову статстчку активност, представљају основу за процјену података за цијелу популацију. На основу микро података о промету извјештајних јединица и њиховим агрегирањем на нивоу стратума дјелатности - КД БиХ 2010, израчунава се укупан промет. Агрегирање промета на више нивое (грана, област, специјални агрегати) дјелатности, врши се прије компилације индекса.

Компилација индекса

Процес компилације индекса за ниво Републике Српске састоји се од сљедећих фаза:

1. Први корак јесте да се израчунају тотали промета дистрибутивне трговине на нивоу стратума дјелатности - КД БиХ 2010.
2. Тотали промета на нивоу стратума се сабирају и на тај начин агрегирају на више нивое дјелатности (грана, област, специјални агрегати);
3. Индекси се добијају као количник промета текућег периода (за различите нивое дјелатности) и промета оствареног у базној години или неком претходном периоду.
 - 3.1 Базни индекси - приказују релативне стопе промјене промета у референтном кварталу у односу на просјек базне године (\emptyset 2010).
 - 3.2 Ланчани индекси - представљају процентуалну промјену промета између текућег и претходног периода. У дистрибутивној трговини рачунају се двије врсте ланчаних индекса. Индекси се првенствено компилирају на нижим нивоима класификације КД БиХ 2010, а резултати истраживања могу се исказати и у облику стопа раста. Стопе раста представљају процентуалне стопе промјене нивоа промета текућег периода у односу на претходни период.

КАЛЕНДАРСКО И СЕЗОНСКО ПРИЛАГОЂАВАЊЕ СЕЗОНСКИХ ИНДЕКСА

Индекси промета дистрибутивне трговине исказују се у три облика што је у складу са захтјевима Еуростата:

- изворни (неприлагођени) индекси,
- календарски прилагођени индекси (WDA)
- сезонски прилагођени индекси - десезонирани индекси (CA)

Изворни, номинални индекси промета за текуће тромјесечје се израчунавају у односу на просјек базне године (2010.) и она се према ЕУ-СТС регулативи ревидира сваких пет година.

Календарски прилагођени (WDA) индекси промета се рачунају у односу на исто тромјесечје претходне године. Подаци који се пореде са истим периодом претходне године презентирају се и тумаче у календарски прилагођеној форми. То значи да су подаци кориговани за број радних дана у тромјесечју, утицај преступне године, утицај празника (државних и вјерских) итд. У случају да наведени календарски ефекти значајно утичу на посматрану временску серију, потребно је исте отклонити.

Сезонски прилагођени индекси - десезонирани индекси (СА) промета се рачунају у односу на претходно тромјесечје. У суштини то значи да се серија рашчлањује на три компоненте: тренд, сезонску и неправилну компоненту. Из серије су уклоњени утицаји различитог броја календарских дана и утицај сезоне.

Календарско и сезонско подешавање врши се у Деметра апликацији (верзија 2.2) методом TRAMO-SEATS на серијама мјесечних података и у складу са смјерницама ЕСС (*European Statistical System*).

Додавањем нових тромјесечних опсервација у серији може довести до одређених промјена индекса за претходна раздобља.

УСАГЛАШЕНОСТ СА МЕЂУНАРОДНИМ ПРЕПОРУКАМА И СТАНДАРДИМА

Захваљујући усаглашености дефиниција основних СТС варијабли и кориштене методологије са захтјевима Еуростата из области краткорочних пословних индикатора, омогућена је упоредивост података са подацима земаља ЕУ. Примјењује се нова класификације дјелатности КД БиХ 2010 која је у потпуности усклађена са Европском класификацијом економских дјелатности НАСЕ Рев. 2. и међународном Класификацијом дјелатности Уједињених нација (ISIC - *United Nation's International Standard Industrial Classification of all Economic Activities*).

ОРГАНИЗАЦИЈА СПРОВОЂЕЊА

ОРГАНИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТАТИСТИЧКЕ АКТИВНОСТИ

Одговорни за припрему и спровођење ове статистичке активности је одјељење услужних статистика Републичког завод за статистику Републике Српске. Прикупљање података се обавља у Подручним јединицама Републичког завода за статистику Републике Српске, док се унос и обрада података обавља у Одјељењу услужних статистика Завода.

ОБАВЕЗНОСТ ДАВАЊА ПОДАТАКА

Обавеза давања података Заводу заснива се на члану 8. Закона о статистици Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, бр. 85/03).

ПЕРИОДИКА СПРОВОЂЕЊА

Извјештајна јединица дужна је да достави податке Републичком заводу за статистику до 15-ог у мјесецу, по истеку тромјесечја.

ИНСТРУМЕНТАРИЈУМ

Упитник

За спровођење активности користи се „Тромјесечни извјештај дистрибутивне трговине“ (К КПС ТРГ-2).

УПУТСТВО ЗА ПОПУЊАВАЊЕ УПИТНИКА

Упутство за попуњавање упитника дато је у оквиру самог упитника.

ПУБЛИКОВАЊЕ

Подаци се публикују за ниво Републике Српске у облику тромјесечног саопштења „Дистрибутивне трговине“ на службеној веб страници Завода www.gzs.rs.ba. Тумачење публикованих података у искључивој је надлежности Републичког завода за статистику Републике Српске.

Припремила:

Радмила Лазендић

Посљедње ажурирање:

1. 10. 2014.